

KUNST IN LE RE N

KUNST IN LEREN

Authentiek
kunstonderwijs
vanuit persoonlijk
meesterschap

PRAKTIJKBOEK

LUDIE GOOTJES-KLAMER (RED.)

Een uitgave van het Lectoraat
Goede Onderwijspraktijken
van Hogeschool Viaa

KUNST IN LEREN

Authentiek kunstonderwijs vanuit persoonlijk meesterschap

Praktijkboek

Samenstelling: Ludie Gootjes-Klamer
Eindredactie: Bas Popkema
Vormgeving en druk: Bredewold. Creatie, web & print

Kunst in Leren is een uitgave van het **Lectoraat Goede Onderwijspraktijken** van Hogeschool Viaa in Zwolle. Het lectoraat werkt binnen de Radiant Lerarenopleidingen mee aan een gezamenlijke onderzoeksprogrammering. Deze agenda heeft als verbindend thema 'Persoonlijk Meesterschap'. Voor meer informatie over het lectoraat kun je contact opnemen met docent-onderzoeker Tamme Spoelstra, tel. (038) 42 555 42, t.spoelstra@viaa.nl.

ISBN 978-90-75545-87-6

© **Hogeschool Viaa, 2019**. De inhoud van dit boek mag niet verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

De redactie heeft geprobeerd alle rechthebbenden met betrekking tot beeldmateriaal te achterhalen. Denkt u dat bepaald materiaal zonder toestemming is gebruikt, neem dan contact met ons op.

KUNST IN
LE
RE
N

PRAKTIJKBOEK LUDIE GOOTJES-KLAMER (RED.)

< Verweven, Ludie Gootjes-Klamer, 2017

Van een afstandje lijkt dit een vrolijk, levendig en wervelend schilderij, en dat is het ook. De vlekken van de snel geschilderde kleuren geven mij een gevoel van beweging en vrijheid. Kom je wat dichterbij, dan ontdek je zeven geweven goudkleurige kruisvormen. Voor mij staan ze symbool voor de kracht van Gods liefde. Gods liefde die verweven is met dood en leven. Verweven met het gewone leven dat diep verbonden is met de Eeuwigheid. Een schilderij vol geloof, hoop en liefde voor leven in verbondenheid.

Ludie Gootjes-Klamer

INHOUDSOPGAVE

1. VOORWOORD	8	4.3 DE ERVARINGEN VAN GBS DE SPRANKEL	43
<i>Ludie Gootjes-Klamer & Tamme Spoelstra</i>		<i>Bas Popkema</i>	
2. INLEIDING	11	4.3.1 Op zoek naar creativiteit	44
<i>Bas Popkema</i>		4.3.2 Vorming van kinderen	44
2.1 De aanleiding	12	4.3.3 De werkplaats	45
2.2 Doelen in beeld	13	4.3.4 Co-teaching	46
2.3 De opzet: Heijnen als uitgangspunt	15	4.3.5 Vier voorbeelden	46
2.4 Werken aan een cultuurverandering	16	4.3.6 Leren en ervaren	48
2.5 Een leeswijzer	17	4.3.7 Doorontwikkelen	48
3. EEN ONTWERPMODEL VOOR KUNSTEDUCATIE	19	4.4 DE ERVARINGEN VAN SBO HET SPEELWERK	51
<i>Ludie Gootjes-Klamer</i>		<i>Arco van Diggele</i>	
3.1 Even voorstellen	20	4.4.1 Talentenmiddagen	52
3.2 Hollandse schoolkunst	21	4.4.2 Met andere ogen	52
3.3 Kunst als tussendoortje	22	4.4.3 Het remixen van Remix	54
3.4 Een andere kijk op kunsteducatie	22	4.4.4 Remix in de praktijk (1): vluchtelingen	54
3.5 Twee vormen van leren	24	4.4.5 Kunstvakdocent anders	56
3.6 Naar een praktische vertaling	24	4.4.6 Remix in de praktijk (2): recycling	56
3.7 Het model van Emiel Heijnen	24	4.4.7 Opbrengsten	58
3.8 De ontwerpprincipes	27	4.4.8 Ontwikkelkansen	58
3.9 Evaluatie van het ontwerpmodel	28	4.5 DE ERVARINGEN VAN EEN CULTUURANBIEDER	61
3.10 Reflectie en aanbevelingen	29	<i>Bas Popkema</i>	
3.11 Heijnen en <i>Kunst in Leren</i>	30	4.5.1 Meer ruimte voor kunst	62
4.1 KUNST IN LEREN OP DE BASISCHOOL	33	4.5.2 Breder dan alleen kunst	63
<i>Bas Popkema</i>		4.5.3 Kunst op Het Speelwerk	64
4.2 DE ERVARINGEN VAN KINDCENTRUM HET KOMPAS	37	4.5.4 Goed vertrekpunt	66
<i>Bas Popkema</i>		4.5.5 Verdieping zoeken	66
4.2.1 Betekenisvolle cultuur	38		
4.2.2 Cultuureducatie als speerpunt	38		
4.2.3 Geschikt model	39		
4.2.4 Themamiddag rond Sampark	39		
4.2.5 Vier workshoprondes	40		
4.2.6 Integraal project	41		
4.2.7 Kunst in de klas	41		
4.2.8 Vervolg	41		

5.1	HET KEUZEPROFIEL OP DE PABO	69	7.	KUNSTEDUCATIE EN PERSOONLIJK MEESTERSCHAP	95
	<i>Ludie Gootjes-Klamer</i>			<i>Tonnis Bolks</i>	
5.1.1	Kiezen voor kunst	70	7.1	Cultuurdragerschap	96
5.1.2	Het begin: een quick start	70	7.2	Persoonlijk meesterschap	97
5.1.3	Het vervolg: oefenen op de pabo	71	7.3	Praktijkopdracht	98
5.1.4	In actie: oefenen op de basisschool	73	7.4	Een persoonlijke reflectie	98
5.1.5	Interventie	74			
5.1.6	Formatieve toetsen	76	8.	EEN REFLECTIE OP DE VISIE VAN GERT BIESTA	101
5.1.7	De Meesterproef	76		<i>Ludie Gootjes-Klamer</i>	
5.1.8	Voorbeelden van projecten	77			
5.2	EEN PABOSTUDENT OVER HET KEUZEPROFIEL	79	8.1	Een ontmoeting met Biesta	102
	<i>Bas Popkema</i>		8.2	Hoofd, hart en handen	102
5.2.1	Aandacht voor kunst	80	8.3	De onderwijstheorie van Biesta	103
5.2.2	Een brede blik	80	8.4	Het proces van tonen	103
5.2.3	De drie cirkels	82	8.5	Van tonen naar creëren	104
5.2.4	Leukere lessen	83	8.6	De kunstenaar in beeld	104
6.	EEN ONDERZOEK NAAR DE TOEPAS- SING VAN HET ONTWERPMODEL	85	8.7	Art Based Learning	104
	<i>Marjon Buning, Ludie Gootjes-Klamer & Tamme Spoelstra</i>		8.8	De verbinding met <i>Kunst in Leren</i>	105
6.1	Vraagstelling	86	9.	NAWOORD	106
6.2	Learner Reports	87		<i>Emiel Heijnen</i>	
6.3	Reacties op pilot 1	87	10.	BRONNEN EN VERDIEPENDE MATERIALEN	108
6.4	Reacties op pilot 2	88			
6.5	Reacties op pilot 3	88			
6.6	Reacties op pilot 4	88			
6.7	Conclusies en aanbevelingen	89			
6.8	Een aangepast ontwerp	90			
6.9	Toelichting op het ontwerpformat (voor student en leraar)	91			

1. Voorwoord

OP ZOEK NAAR NIEUWE VORMEN

Op veel basisscholen is het onderwijs vakgericht, talig en cognitief georiënteerd. De vraag is of we kinderen – en ook toekomstige leraren – op deze manier voldoende voorbereiden op hun rol in de samenleving. En ook: of we talenten en leerstijlen van kinderen wel voldoende tot hun recht laten komen. Hier liggen kansen. In dit praktijkboek laten we je kennismaken met een nieuw concept dat plaats inruimt voor de creativiteit, de eigenheid en het talent van kinderen, in verbinding met de samenleving: het ontwerpmodel voor authentieke kunsteducatie van Emiel Heijnen.

Kunst in Leren neemt je op een verhalende manier mee in ons onderzoek naar een nieuwe vorm voor het ontwerpen van onderwijs. De medewerkers aan dit praktijkboek gaan de uitdaging aan om het kunstonderwijs in school en opleiding anders vorm te geven. Het is voor ons een ontdekkingstocht om bij kinderen en jongeren 'het verlangen te wekken om op een volwassen wijze in de wereld te willen zijn', om met de woorden van onderwijsfilosoof Gert Biesta te spreken.

We doen ons onderzoek binnen het samenwerkingsverband van opleidingsscholen van Scope, waaraan de pabo en het Lectoraat Goede Onderwijspraktijken van Hogeschool Viaa nauw zijn verbonden. Het uitgangspunt van dit project – het (aangepaste) onderwijsconcept van Emiel Heijnen voor het basisonder-

wijs – blijkt naadloos aan te sluiten op het concept van het leren van 'samen opleiden' binnen Scope.

We hadden deze reis nooit zo kunnen beschrijven als anderen niet bereid waren geweest om met ons op te trekken. We bedanken dan ook onze collega's in de opleidingsscholen, de kunsten en de opleiding voor hun grote inzet en authentieke bijdragen. Onze dank gaat ook uit naar Bas Popkema, die als verantwoordelijk eindredacteur opnieuw persoonlijk meesterschap heeft getoond. De Radiant Lerarenopleidingen, die een gezamenlijke onderzoeksprogrammering hebben vastgesteld rond het thema 'Persoonlijk Meesterschap', danken we hartelijk voor de projectsupport en financiële ondersteuning.

We wensen je veel inspiratie bij het lezen van – en werken met – dit boek. Vragen, suggesties of aanvullingen van lezers en gebruikers zijn van harte welkom!

Ludie Gootjes-Klamer, docent kunst- en cultuuronderwijs aan Hogeschool Viaa, l.gootjes@viaa.nl

Tamme Spoelstra, als docent-onderzoeker verbonden aan het Lectoraat Goede Onderwijspraktijken van de Educatieve Academie van Hogeschool Viaa
